

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **A. P.**, bývajúcej v B., proti žalovanému **J. P.**, bývajúcemu v G., zastúpenému JUDr. M. B., advokátom, G., **o zaplatenie 169 035 Sk s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde Rožňava pod sp.zn. 6 C 210/2006, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 7. mája 2008, sp.zn. 11 Co 58/2007, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo 7. mája 2008, sp.zn. 11 Co 58/2007 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Rožňava rozsudkom z 25. apríla 2007 č.k. 6 C 210/2006-34 žalobu na zaplatenie 169 035 Sk a trov konania zamietol. Zároveň vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. Pri svojom rozhodovaní zobral do úvahy skutočnosť, že na základe osvedčenia o dedičstve č. X., X. vydaného notárkou, súdnou komisárkou JUDr. J. N. dňa 2.4.2001 o prejednaní dedičstva po nebohom manželovi žalobkyne M. P., zomrelom X., ktoré nadobudlo právoplatnosť dňa 18.4.2001, sa stal žalovaný (syn zomrelého) výlučným vlastníkom nehnuteľností a to rodinného domu súpisné číslo X., na parcele č. X., zastavanej plochy o výmere X. m², vedených na liste vlastníctva č. X. v katastrálnom území G.. Ustálil, že z predmetného osvedčenia nevyplývala pre žalovaného žiadna povinnosť vyplatiť žalobkyni sumu 169 035 Sk. Mal za to, že poznámka notárky na strane 2, pod bodom B 2 notárskeho osvedčenia o tom, že žalobkyni patrí výplata jej podielu z majetku v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov vo výške 169 035 Sk nie je právnym titulom na plnenie od žalovaného, pretože táto jeho povinnosť nebola premietnutá do dohody na strane 4, 5, 6 pod bodom V. Z toho považoval za zrejmé, že žalobkyňa sa zriekla svojho podielu

pravdepodobne aj z nehnuteľností zapísaných na liste vlastníctva č. X. katastrálneho územia G. v prospech žalovaného, svojho syna, s tým, že sa jej vyhradilo iba právo bezplatného a doživotného bývania v dome súpisné číslo X., na parcele č. X., zapísanej na liste vlastníctva č. X. katastrálneho územia G.. Súd prvého stupňa poukázal aj na to, že ak by do dedičskej dohody uzavretej v dedičskom konaní malo byť pojaté i dojednanie o vyplatení sumy 169 035 Sk v prospech žalobkyne, bolo by v nej uvedené podobne, ako to bolo uvedené v prospech sestry žalovaného, dcéry žalobkyne MUDr. A. B. pod bodom V/b 1. Keďže takéto dojednanie z notárskeho osvedčenia nevyplývalo, žalobu ako bezdôvodnú v celom rozsahu zamietol. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 150 O.s.p., keď dôvody hodné osobitného zreteľa hodné na nepriznanie náhrady trov konania ustálil najmä v sociálnych pomeroch žalobkyne a obdarovania žalovaného žalobkyňou.

Krajský súd v Košiciach na odvolanie oboch účastníkov konania rozsudkom zo 7. mája 2008, sp.zn. 11 Co 58/2007 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil a žalovaného zaviazal zaplatiť žalobkyňi 169 035 Sk v lehote troch dní od právoplatnosti rozsudku. Zároveň žalobkyňi prisúdil náhradu trov konania vo výške 48 444 Sk, ktorú zaviazal žalovaného zaplatiť JUDr. J. D., advokátovi, do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Z osvedčenia o dedičstve X., X. považoval za nesporné, že notárka JUDr. J. N., prejednávajúca dedičstvo po nebohom manželovi žalobkyne, zistila masu BSM, t.j. majetok patriaci do zaniknutého BSM, tak, ako je uvedené v časti II. A, v časti II. B.1 to, čo z majetku BSM patrí do dedičstva a v časti II. B.2. konštituovala náhradovú pohľadávku patriacu žalobkyňi ako výplatu z vyporiadaného majetku BSM vo výške 169 035 Sk. Odvolací súd poukázal aj na to, že z uvedeného osvedčenia, ale ani z obsahu dedičského spisu nevyplýva, že by žalobkyňa, ako pozostalá manželka, uplatnila v dedičskom konaní svoju pohľadávku voči dedičom. O tom svedčí aj skutočnosť, že táto pohľadávka nebola zaradená do pasív dedičstva. Osvedčenie o dedičstve neobsahuje dohodu o vyporiadaní pohľadávky žalobkyne a neexistuje ani zápisnica o tejto dohode. Preto odvolací súd dospel k záveru, že vzhľadom na neexistenciu dohody žalobkyne s ostatnými dedičmi, títo zodpovedajú za jej pohľadávku v rámci zodpovednosti za dlhy poručiťľa (§ 470 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka) a žalobkyňi zostalo zachované právo uplatňovať si túto náhradovú pohľadávku v osobitnom sporovom konaní. Keďže v rámci dedičského konania celú nehnuteľnosť, vrátane podielu pôvodne patriaceho do BSM nebohého M. P. a žalobkyne, nadobudol žalovaný, tohto aj zaťažuje povinnosť uhradiť žalobkyňi náhradovú pohľadávku vo výške 169 035 Sk. O trovách konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný, ktorý žiadal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Poukazoval na tú skutočnosť, že podľa žiadneho právneho titulu a ani žiadnej inej skutočnosti, žalobkyni nikdy nevzniklo právo na zaplatenie žalovanej sumy. Žalobkyňa sama potvrdila uzavretím dohody v dedičskom konaní, že na nehnuteľnosti, ktorú on nadobudol v tomto konaní, nemá žiadny iný podiel, mimo dedičského podielu, výplaty ktorého sa vzdala. Preto považoval za správne a zákonné rozhodnutie súdu prvého stupňa. Okrem toho vzniesol námietku premlčania a poukázal na časové obdobie, ktoré uplynulo od právoplatnosti osvedčenia o vyporiadaní dedičstva. Ak by teda aj nejaký jej nárok teoreticky existoval, ktorú skutočnosť však popieral, bol by premlčaný.

Žalobkyňa považovala rozhodnutie odvolacieho súdu za vecne správne a preto žiadala dovolanie žalovaného zamietnuť. Dôvody dovolania považovala za účelové, v snahe vyhnúť sa splneniu jej zákonného nároku.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu vyplývajúcom z § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalovaného je dôvodné.

Z ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie je tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O.s.p.).

Podľa ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. dovolanie možno odôvodniť len tým, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v ustanovení § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Najvyšší súd Slovenskej republiky je oprávnený rozhodnutie odvolacieho súdu preskúmať len v rozsahu, v ktorom bol jeho výrok napadnutý, pričom je viazaný uplatneným dovolacím dôvodom, vrátane toho, ako ho dovolateľ obsahovo vymedzil (§ 242 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolacích návrhov v prípadoch uvedených v ustanovení § 242 ods. 2 písm. a/ až d/ O.s.p. Ak nejde o vady uvedené v § 237 O.s.p., neprihliada na vady konania, ktoré neboli uplatnené v dovolaní, iba že by tieto vady mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Uvedené zákonné ustanovenie § 237 O.s.p. pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku alebo uzneseniu) odvolacieho súdu, ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

Dôvodom, zakladajúcim prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p., je vadný postup súdu v občianskom súdnom konaní, ktorým sa účastníkovi odňala možnosť pred ním konať a uplatňovať procesné práva, ktoré sú mu priznané za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv a oprávnených záujmov. O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznával.

Dovolací súd dospel k záveru, že konanie odvolacieho súdu a jeho rozhodnutie je postihnuté vadou podľa § 237 písm. f/ O.s.p.; podľa odvolacieho súdu totiž postupom odvolacieho súdu bola žalovanému odňatá možnosť konať pred súdom.

V prejednávanej veci súd prvého stupňa dospel k záveru, že žaloba nie je opodstatnená. Ustálil, že z predmetného osvedčenia nevyplývala pre žalovaného žiadna povinnosť vyplatiť žalobkyni sumu 169 035 Sk. Mal za to, že poznámka notárky na strane 2, pod bodom B 2 notárskeho osvedčenia o tom, že žalobkyni patrí výplata jej podielu z majetku v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov vo výške 169 035 Sk nie je právnym titulom

na plnenie od žalovaného, pretože táto jeho povinnosť nebola premietnutá do dohody na strane 4, 5, 6 pod bodom V. Z toho považoval za zrejmé, že žalobkyňa sa zriekla svojho podielu pravdepodobne aj z nehnuteľnosti zapísaných na liste vlastníctva č. X. katastrálneho územia G. v prospech žalovaného, svojho syna, s tým, že sa jej vyhradilo iba právo bezplatného a doživotného bývania v dome súpisné číslo X., na parcele číslo X., zapísanej na liste vlastníctva č. X. katastrálneho územia G..

Odvolaací súd v porovnaní so súdom prvého stupňa dospel k záveru, že vzhľadom na neexistenciu dohody žalobkyne s ostatnými dedičmi, títo zodpovedajú za jej pohľadávku v rámci zodpovednosti za dlhy poručiteľa (§ 470 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka) a žalobkyni zostalo zachované právo uplatňovať si túto náhradovú pohľadávku v osobitnom sporovom konaní. Keďže v rámci dedičského konania celú nehnuteľnosť, vrátane podielu pôvodne patriaceho do BSM nebohého M. P. a žalobkyne, nadobudol žalovaný, tohto aj zaťažuje povinnosť uhradiť žalobkyni náhradovú pohľadávku vo výške 169 035 Sk.

Dovolaací súd je toho názoru, že toto konanie odvolacieho súdu, z ktorého vzišlo dovolaním napadnuté rozhodnutie, neprebehlo podľa zásad spravodlivého konania.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov, v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo

ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj z rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že tak základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v sebe zahŕňajú aj právo na rovnosť zbraní, kontradiktórnosť konania a odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 383/06).

Obsah práva na spravodlivý súdny proces nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Obsahom tohto práva je i relevantné konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Ak je toto konanie v rozpore s procesnými zásadami, porušuje ústavnoprávne princípy (II. ÚS 85/06).

Podľa § 1 O.s.p. Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.

Zmyslom práva na súdnu ochranu je umožniť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúcu povinnosť súdu o veci konať. Ak osoba (právnická alebo fyzická) splní predpoklady ustanovené zákonom, súd jej musí umožniť stať sa účastníkom konania so všetkými procesnými oprávneniami, ale aj povinnosťami, ktoré z tohto postavenia vyplývajú (viď nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky z 23. augusta 2001 II. ÚS 14/2001, z 13. novembra 2002 II. ÚS 132/02, III. ÚS 171/2006 z 5. apríla 2007).

Právo na súdnu ochranu, okrem Ústavy Slovenskej republiky (čl. 46 ods. 1), Listiny základných práv a slobôd (čl. 36 ods. 1) a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (čl. 6 ods. 1), zabezpečujú a vykonávajú aj jednotlivé ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (napr. § 41 O.s.p., § 123 O.s.p., § 115 O.s.p. a pod.). Obsahom práva na súdnu ochranu v rámci spravodlivého procesu je i právo účastníka, aby sa jeho vec, ak to zákon pripúšťa, prejedнала v dvojínštančnom konaní.

Podľa dovolacieho súdu odvolací súd svojím vyššie uvedeným postupom porušil právo žalovaného na spravodlivý proces, pretože tým, že svoje rozhodnutie „nečakane“ založil na iných právnych záveroch než súd prvého stupňa, v skutočnosti žalovanému odňal právo namietať správnosť jeho právneho názoru na inštančne vyššom súde. Až z rozhodnutia odvolacieho súdu sa žalovaný dozvedel, že odvolací súd vyvodil svoj iný právny záver na iných rozhodujúcich skutkových a právnych záveroch. K novým právnym záverom odvolacieho súdu sa účastníci konania (predovšetkým žalovaný) nemali možnosť vyjadriť, prípadne predložiť nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvého stupňa nejavili významnými. V tomto smere je osobitne dôležité poukázať na žalovaným vznesenú námietku premlčania, ktorú uplatnil, vzhľadom k uvedenému postupu odvolacieho súdu, až v dovolacom konaní. Ak odvolací súd dospel k iným právnym záverom pri posúdení zisteného skutkového stavu súdom prvého stupňa, mal správne rozhodnutie prvostupňového súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (O.s.p. v znení do 15. októbra 2008). Tým, že odvolací súd tak nepostupoval, znemožnil účastníkovi realizáciu jeho procesných práv, lebo mu odoprel možnosť prieskumu správnosti nových, prípadne z pohľadu súdu prvého stupňa dosiaľ bezvýznamných, avšak z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom rozhodujúcich skutkových zistení. Svojím postupom teda žalovanému odňal možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Uvedená skutočnosť, že došlo v konaní k procesnej vade podľa § 237 písm. f/ O.s.p. je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne. Vzhľadom na dôvody, ktoré viedli k potrebe zrušiť napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, nezaoberal sa dovolací súd ďalšími námietkami žalovaného uvedenými v dovolaní.

Z uvedených dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu podľa § 243b ods. 1, 3, 4 O.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znovu o trovách pôvodného i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.)

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 10. februára 2009

JUDr. Vladimír Magura, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Nina Dúbravčíková